

СУЧАСНІ ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

На початку ХХІ століття людство опинилося в стані економічної невизначеності. Цьому сприяє багато факторів. Перш за все зупинимося на розгляді загальних причин, які з точки зору теорії ускладнюють економічне прогнозування в сучасних умовах. Таких причин виділяють дві. Перша – значне збільшення параметрів, що підлягають економічному аналізу та на яких базується подальше прогнозування. Збільшення складових факторів аналізу відбувається внаслідок розвитку суспільства, виникнення нових технологій, матеріалів та процесів, що значно поширює масштаби діяльності та збільшує кількість учасників і, як наслідок, ускладнює господарські зав'язки. Наступна причина ускладнень економічного прогнозування – стрімке зростання обсягів інформації. Великі дані (Big data) значно поширюють масштаби прогностичної діяльності через що змінюється її стан. В результаті, з одного боку зростає якість та цінність прогнозів, а з іншого збільшується можливість їх неточності. Виходом з такої ситуації стає багатоваріантність економічних прогнозів серед яких виділяють оптимістичний, песимістичний та найбільш вірогідний (знаходиться по середині) сценарії.

Вирішення найскладнішого завдання довгострокового прогнозування економічного розвитку економіки України вимагає системного та послідовного аналізу глобальних тенденцій, який має виводити на конкретні оцінки і пропозиції. На цій основі було б раціонально будувати стратегію розвитку економічної безпеки України в інтересах підвищення якості життя її громадян шляхом зміцнення міжнародних позицій та впливу на процеси, що відбуваються у глобальному світі.

Вперше попит на довгострокове політико-економічне прогнозування почав формуватися на межі 1960-1970-х років. У цей час найбільшу популярність здобули прогнози Римського клубу, які стосувалися нерівномірності розвитку, зростання народонаселення, дефіциту ресурсів, бідності, гонки озброєнь, завдань освоєння космічного простору і Світового океану.

В подальшому, у 1970-1980-х роках почався справжній бум глобального прогнозування. Найбільший міжнародний резонанс отримали прогнози Тристоронньої комісії (англ. Trilateral Commission), неурядової організації, яка складається з представників Північної Америки, Західної Європи та Азії (Японії і Південної Кореї), офіційна мета якої – обговорення та пошук рішень світових проблем. Штаб-квартири у Вашингтоні, Парижі та Токіо. Відомі також прогнози незалежної комісії під головуванням Віллі Брандта, яка була створена у 1980 році для аналізу питань міжнародного розвитку. Результат цього звіту дав розуміння різких відмінностей в економічному розвитку як Сходу, так і Заходу. Свої прогнози робила РЕНД корпорація (англ. RAND – Research and Development «Дослідження та розробка») – американська некомерційна організація, яка

виконує функції стратегічного дослідницького центру, що працює на замовлення уряду США, їх збройних сил і пов'язаних з ними організацій. Ці та інші організації ставили завдання впливу на громадську думку.

У 1980-1990-х роках намітився певний спад інтересу до глобального довгострокового прогнозування: більшим попитом, ніж комплексні прогнози, стали користуватися дослідження по вузькій тематиці. Однак, в подальшому, на початку 2000-х років посилення глобалізаційної взаємозалежності світу стимулювало новий інтерес до стратегічного прогнозування. В результаті з кінця 1990-х років з'являється велика кількість тематичних середньострокових прогнозів в сфері економіки, енергетики, екології, технологічного розвитку, демографії, тощо.

Сьогодні головним напрямком є спроби комплексного довгострокового прогнозування. Особливу увагу їм приділяють ООН та інші міжнародні організації, США, ЄС і Китай [1].

Які ж сьогодні намітилися найбільш характерні глобальні тренди та як вони впливають на можливості розвитку національної економіки України?

По-перше, найближчими роками (до 2030 р.) відбуватимуться істотні **трансформації у сфері грошового обігу та у банківській сфері** [2]. Послаблення валют обумовлено накопиченням державами в усьому світі рекордної кількості заборгованості, що і далі підриватиме довіру до системи фіатних грошей через втрату довіри до урядів. В результаті, відбуватиметься масове розповсюдження криптовалют, та збережеться тенденція перетворення світу на загальний фінансовий простір. Паралельно, внаслідок цілої низки причин, які ще більше загострилися в умовах поширення пандемії COVID-19, відбувається уповільнення зростання ВВП всіх провідних економік, насамперед, США і Китаю. Як наслідок, виробництво дедалі регіоналізується, а фінансова та інституційна системи залишаються глобальними. В результаті, **посилюються протиріччя між глобальною фінансовою інституційною системою і макрорегіональними центрами сили**, окремі держави починають претендувати на роль регіональних лідерів. Маленькі держави робитимуть політичний виклик великим впливовим країнам [3]. Як результат, змінюватиметься розподіл ролей у глобальному просторі, чому додатково сприятиме реіндустріалізація (решоринг) у розвинених країнах та загострення боротьби за лідерство.

По-друге, істотним напрямком світових трансформацій буде **швидке поширення електромобілів та безпілотних летальних апаратів**. На думку фахівців автомобілі на електричній тязі складуть в 2020-х роках п'яту частину глобальних продажів легкових машин, а до 2040 року – половину. Але до 2030 року вони не зможуть витиснути автомобілі з традиційними двигунами внутрішнього згорання. Поряд з тим, спостерігатиметься бум комерційних безпілотних літальних апаратів, так що до кінця десятиліття у небо одних тільки США можуть піднятися 6,5 мільйона дронів [2]. Така ситуація кардинально трансформуватиме ринок праці.

По-третє, **створення доданої вартості буде перетікати в цифрові сектори** (ІТ, онлайн-торгівля, інтернет-банкінг, електронні платежі, сервіси з

надання онлайн-послуг, інтернет-реклама, інтернет-ігри та ін.). В результаті відбуватиметься тотальна цифровізація економіки. На думку фахівців представництва компанії Huawei в Україні обсяг цифрової економіки в світі у 2025 році сягне 23 трлн. доларів США [4]. Основою такого зростання стане трансформація галузей економіки на базі інтелектуальних підключень. Цифровий розвиток як процес входження цифрових технологій у суспільне життя є одним із провідних світових трендів, що зумовлюють зміст і характер змін в економіці та суспільстві [5, с. 5]. В результаті цілком закономірним є очікування фундаментальних змін в економіці від прийдешньої цифрової революції, адже поява електронних продуктивних сил неминуче змінить характер і зміст суспільних виробничих відносин [6, с. 3]. Розвиток та впровадження у виробництво штучного інтелекту сприятиме створенню самовідтворювальних промислових систем, появи комп'ютерних програм, що здатні самодописуватися. Все це змінюватиме структуру суспільного відтворення, збільшуватиме простір і межі економіки. Крім двох традиційних підрозділів суспільного відтворення (виробництва інвестиційних товарів і споживчих благ) з'являється третій підрозділ – виробництво знань [6, с. 15].

Поряд із зазначеними глобальними трендами на структуру відносин та динаміку розвитку світового господарства впливатимуть стрімке розширення інтернету речей, який кардинально змінить повсякденне життя людей. Основна частка продаж буде здійснюватися online. Через розвиток віртуальної реальності (VR) люди не будуть «прив'язані до місця» що трансформує умови ведення бізнесу та господарські відносини. Нові технології дедалі розширюватимуть можливості людини. Зазначені та інші глобальні зміни створюють відповідні виклики для економіки України на які нашаровується низький рівень доходу людей, безробіття, деіндустріалізація, сировинна спеціалізація економіки та експорту. Зазначені негативні впливи посилюються і через об'єктивні обставини в умовах пандемії вірусу. Все це потрібно враховувати при визначенні найближчих, середніх та довгострокових цілей економічного розвитку національної економіки.

Висновки. Контури майбутнього постійно змінюються. Це відбувається як внаслідок перетину мегатенденцій, так і внаслідок дій ключових суб'єктів світової економіки на тлі зростаючого впливу людського фактору. Тому, з метою збільшення шансів позитивного розвитку потрібен детальний аналіз як самих глобальних трендів, так і умов та можливостей національної економіки в них вписатися. Врахування глобальних факторів впливу формуватиме умови скорішого подолання застарілого відставання економіки України від провідних центрів сили та виведення її на траєкторію стійкого економічного розвитку.

Література

1. Стратегический глобальный прогноз 2030 // Международная жизнь [Електронный ресурс] доступний с: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/392>.
2. Тренды, которые изменят мир к 2030 году: прогноз DEUTSCHE BANK [Електронный ресурс] доступний с: <https://www.dw.com/ru> (дата обращения 29.11.2020).
3. Амелин А. 19 Трендов, которые кардинально изменят нашу жизнь в следующие 10 лет [Электронный ресурс] доступний с: <https://ceoclub.com.ua/expertise/19-trendov-kotorye-izmenyat-vashu-zhizn-v-sleduyushie-10-let> (дата обращения 7.11.2020 г.).

4. Офіційний сайт Укринформ. [Електронний ресурс] доступний з: <https://www.ukrinform.ru/rubric-technology/2778374-obem-cifrovoj-ekonomiki-mira-za-pat-let-vyrastet-do-23-trilliona-huawei.html> (дата звернення 11.11.2020).
5. Гриценко А.А. Цифровий розвиток: структура, капіталізація та соціалізація // Економічна теорія. 2018. № 4, С. 5.
6. Зверяков М. І. Економічний розвиток в епоху становлення «цифрового капіталізму» // Економіка України. 2020. № 8 (705), С. 15.